

2015

Tilintarkastusalan markkina- seurantaraportti

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS

Tilintarkastusvalvonta
Patentti- ja rekisterihallitus
1.9.2016

SISÄLLYSLUETTELO

Tilintarkastusalan markkinaseurantaraportti	2
1. Tilintarkastusalan markkinarakente Suomessa 2015	3
1.1. Tilintarkastajien lukumäärä	3
1.2. Tilintarkastusten lukumäärät	4
2. PIE-tilintarkastusten markkinarakente Suomessa 2015	5
2.1. PIE-määritelmä ja lukumäärät	5
2.2. PIE-asiakkuuksien keskittyminen lukumäärän mukaan	6
2.3. PIE-asiakkuuksien keskittyminen liikevaihdon mukaan	7
2.4. Palvelujen jakautuminen PIE-asiakkuuksissa	7
3. Laaduntarkastukset 2015 PIE-sektorin tilintarkastusyhteisöissä	8
4. Vapaamuotoisia kommentteja tilintarkastusmarkkinoista	8

KUVALUETTELO

<i>Kuva 1. Tilintarkastajien lukumäärä .....</i>	<i>3</i>
<i>Kuva 2. Tilintarkastajien lukumäärä yhteisöittäin .....</i>	<i>3</i>
<i>Kuva 3. Tilintarkastusten lukumäärä .....</i>	<i>4</i>
<i>Kuva 4. Tilintarkastusten lukumäärä yhteisöittäin .....</i>	<i>4</i>
<i>Kuva 5. PIE-tilintarkastusasiakkaat Suomessa .....</i>	<i>5</i>
<i>Kuva 6. PIE-yhteisöjä tarkastavat tilintarkastusyhteisöt .....</i>	<i>5</i>
<i>Kuva 7. PIE-tilintarkastusyhteisöjen markkinaosuudet lukumäärän perusteella .....</i>	<i>6</i>
<i>Kuva 8. PIE-tilintarkastusasiakkaat yhteisöittäin .....</i>	<i>6</i>
<i>Kuva 9. PIE-tilintarkastusyhteisöjen markkinaosuudet liikevaihdon perusteella .....</i>	<i>7</i>
<i>Kuva 10. PIE-asiakkuuksien liikevaihdon osa-alueet .....</i>	<i>7</i>

Tilintarkastusalan markkinaseurantaraportti

Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) tilintarkastusvalvonta julkaisee seuraavan tiivistelmän keväällä 2016 tilintarkastusyhteisöiltä kerätyistä tilintarkastusmarkkinoita koskevista tiedoista.

Tilintarkastusmarkkinoiden seuranta on uusi PRH:n tilintarkastusvalvonnan lakisääteinen tehtävä, joka perustuu vuonna 2014 voimaan tulleen EU:n Audit Reformin säännöksiin, EU:n parlamentin ja neuvoston asetuksen n:o 537/2014 (ns. PIE-asetus) 27 artiklaan.

PRH teki ensimmäisen EU-mallin mukaisen tilintarkastusmarkkinoita koskevan selvityksen keväällä 2016. Pääosin EU-mallin mukainen raportti selvityksestä valmistui 14.6.2016.

Selvityksen tarkoituksena oli kerätä kansallisesti tietoja tilintarkastajista ja tilintarkastusmarkkinoista ja luoda niiden avulla yhteinen EU-tasoinen tietokanta. Tilintarkastusmarkkinoiden tietokantaan kerättyjen tietojen avulla voidaan myöhemmin muun muassa seurata tilintarkastukseen liittyviä riskejä, suunnata valvontatoimenpiteitä, suunnitella valvontatoimintaa sekä kehittää tilintarkastusala. Kerätyt tiedot palvelevat EU-tasolla myös muiden viranomaisten toimintaa. Tilintarkastusmarkkinoiden laadun ja kilpailun seurannasta kerättävien tietojen analysoimisesta on hyötyä tilintarkastusalan ja muutenkin koko elinkeinoelämän kehittämislle.

PRH:n laatima taulukkomuotoinen raportti toimitettiin kesäkuussa 2016 EU:n komissiolle, joka yhdistää EU-valtioiden kansallisten viranomaisten toimittamat tiedot EU-tason raportiksi. Komissio toimittaa saamansa kansalliset raportit myös erälle muille EU-tason viranomaisille. Tietoja EU-tasolla hallinnoi CEAOB (*Committee of European Auditor Oversight Bodies*), joka aloitti toimintansa 17.6.2016. Ajatuksena on, että CEAOB julkaisee jäsenvaltioiden viranomaisten keräämien tietojen avulla EU-alueen tilintarkastusmarkkinoita koskevia tietoja ja analysoi niitä.

Seuraava raportti on tiivistelmä PRH:n tekemän markkinaselvityksen keskeisistä kohdista. Suomessa tietoja voivat käyttää PRH:n tilintarkastusvalvonnan lisäksi muut viranomaiset. Tietojen analysointia kehitetään lähitulevaisuudessa. Ensimmäinen selvitys on toteutettu keräämällä markkinoiden seuranta varten markkinoita koskevia perustietoja.

PRH:n tilintarkastusvalvonta lähetti huhtikuussa 2016 tietopyynnön tilintarkastajarekisteriin merkityille toimiville tilintarkastusyhteisöille ja JHTT-yhteisöille. Niiltä pyydettiin tietoja tilintarkastusmarkkinoiden seuranta ja tilintarkastajien valvontaa varten. Tietopyynnön formaattina käytettiin EU:n komission laatimaa mallia.

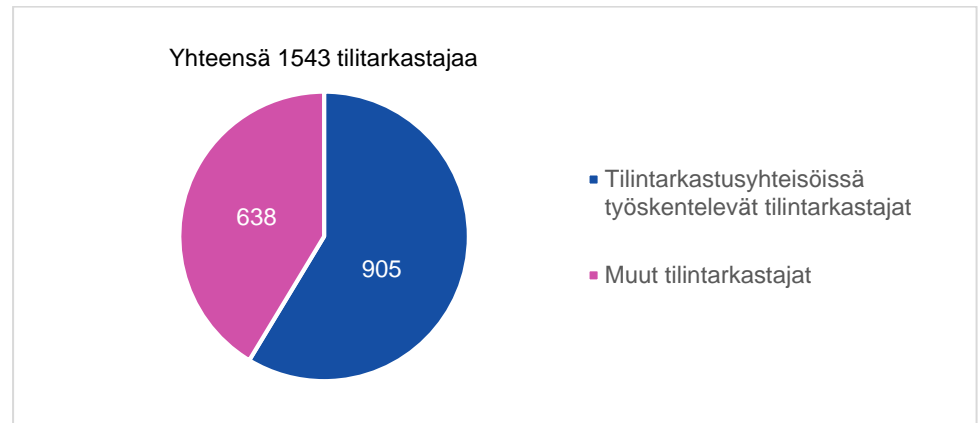
Yhteenvedon tiedot perustuvat tilintarkastusyhteisöjen selvityksessä antamiin ilmoituksiin, ellei tekstissä mainita muuta lähdettä. Tiedot koskevat vuoden 2015 tilannetta. Tilintarkastusyhteisöjä pyydettiin ilmoittamaan viimeisimmät käytettävissä olevat tiedot, jos tietoja vuodelta 2015 ei vielä ollut saatavana.

Kuvien 1 ja 2 lukumäärätietoja on korjattu 14.9.2016.

1. Tilintarkastusalan markkinarakenne Suomessa 2015

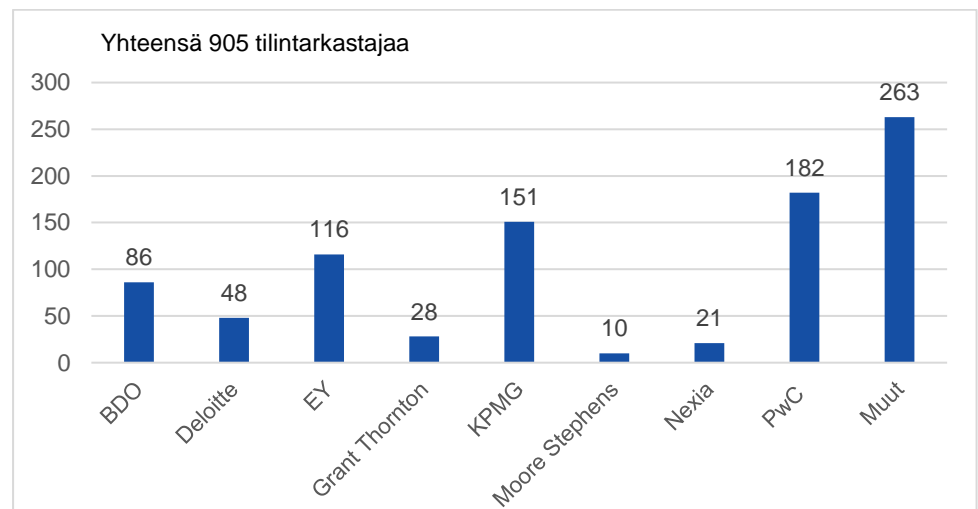
1.1. Tilintarkastajien lukumäärä

Suomessa oli vuoden 2015 lopussa tilintarkastajarekisterin mukaan 1543 tilintarkastajana toimivaa luonnollista henkilöä. Valtaosa Suomessa toimivista tilintarkastajista toimii jonkun tilintarkastusyhteisön palveluksessa.

Kuva 1. Tilintarkastajien lukumäärä¹

Suuri osa Suomessa tilintarkastusyhteisöjen palveluksessa toimivista tilintarkastajista toimii kaikkein suurimpien tilintarkastusyhteisöjen palveluksessa. Markkinaseurannan EU-raportti koskee 10 suurinta tilintarkastusketjua, joista kuitenkin Baker Tilly ja Mazars eivät toimi kyseisillä toiminimillä Suomessa. Muut kahdeksan kansainvälistä ketjua toimivat myös Suomessa. Niiden palveluksessa toimivien tilintarkastajien lukumäärät jakautuvat tilintarkastusyhteisöjen ilmoitusten mukaan seuraavasti:

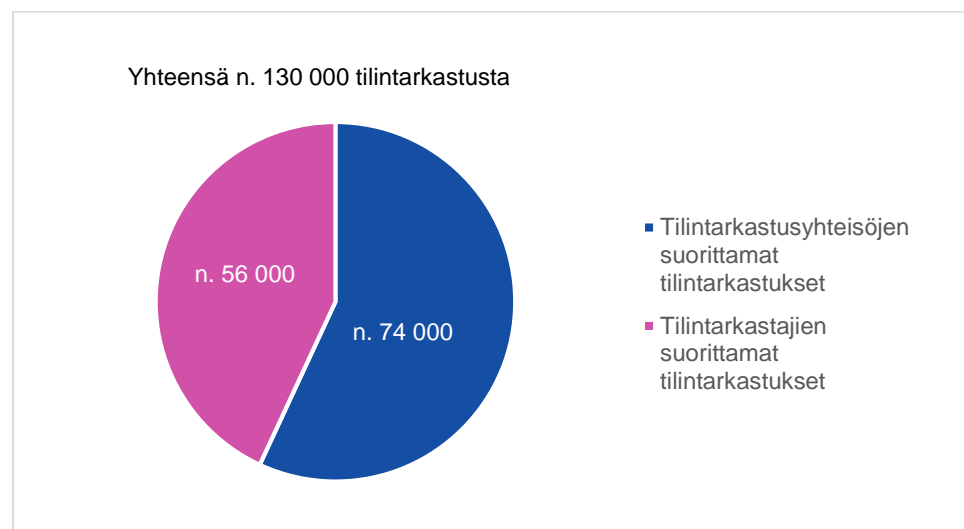
Kuva 2. Tilintarkastajien lukumäärä yhteisöittäin

¹ Tilanne vuodenvaihteessa 2015/2016. Kokonaislukumäärä 1543 ei sisällä 14 JHTT-yhteisöä eikä 221 JHTT-tilintarkastajaa, jotka olivat JHTT-luettelossa vuoden 2016 alussa. Rekisterinpito siirtyi Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalta ja JHTT-lautakunnalta vuoden 2016 alussa PRH:n tilintarkastusvalvonnalle. Tilintarkastuslain (1141/2016) KHT-, HTM- ja JHTT-tilintarkastajat sekä KHT-, HTM- ja JHTT-yhteisöt olivat velvollisia rekisteröitymään uuteen tilintarkastajarekisteriin 31.3.2016 mennessä voidakseen jatkaa toimintaansa tilintarkastajana. Määräaikaan 31.3.2016 PRH:n tilintarkastajarekisteriin merkittiin 1496 tilintarkastajaa ja 73 tilintarkastusyhteisöä.

1.2. Tilintarkastusten lukumäärät

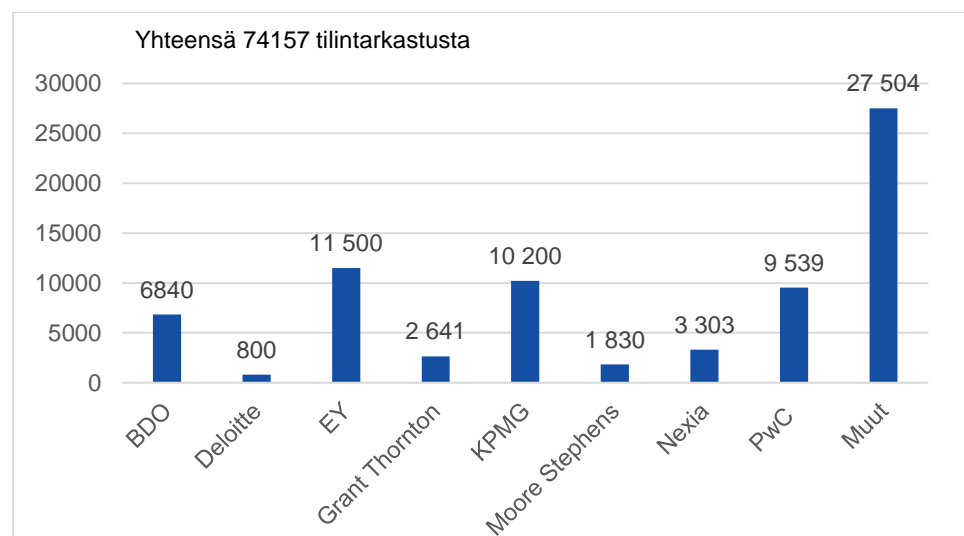
PRH:n tilintarkastusvalvonnan arvion mukaan Suomessa tehdään vuosittain noin 130 000 lakisääteistä tilintarkastusta ja annetaan sama määrä tilintarkastuskertomuksia.

PRH:n selvityksessä kysyttiin tilintarkastusyhteisöjen asiakkailleen suorittamien tilintarkastusten lukumäärää. Suomessa tehdään arviolta noin 130 000 tilintarkastusta vuodessa. Vastaukset osoittavat, että tilintarkastusyhteisöt tekevät valtaosan tilintarkastuksista. Tilintarkastusyhteisöjen ulkopuolella yksityisinä ammatinharjoittajina toimivat tilintarkastajat suorittavat muut tilintarkastukset. Vastausten mukaan 3 % lakisääteisistä tilintarkastuksista on niin sanottuja jaettuja toimeksiantoja, joissa tilintarkastajaksi on valittu ainakin yksi toinen tilintarkastaja.

Kuva 3. Tilintarkastusten lukumäärä

Selvityksen vastausten mukaan lakisääteisten tilintarkastusten toimeksiannot jakautuvat suurimmille tilintarkastusyhteisöille seuraavasti:

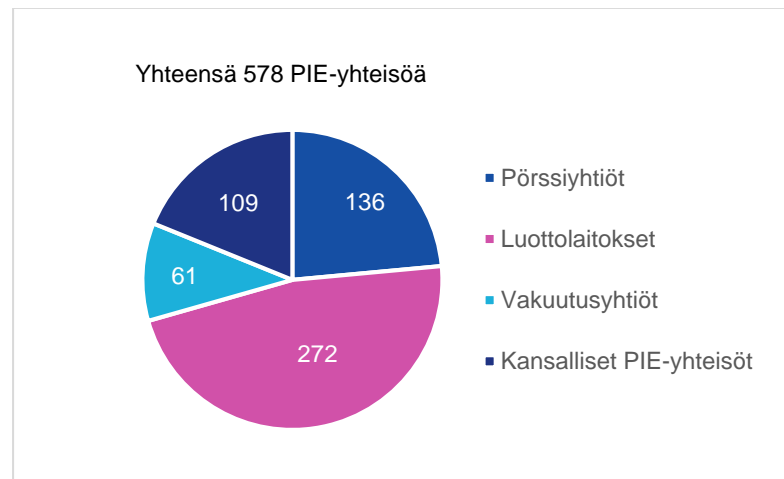
Kuva 4. Tilintarkastusten lukumäärä yhteisöittäin

2. PIE-tilintarkastusten markkinarakenne Suomessa 2015

2.1. PIE-määritelmä ja lukumäärät

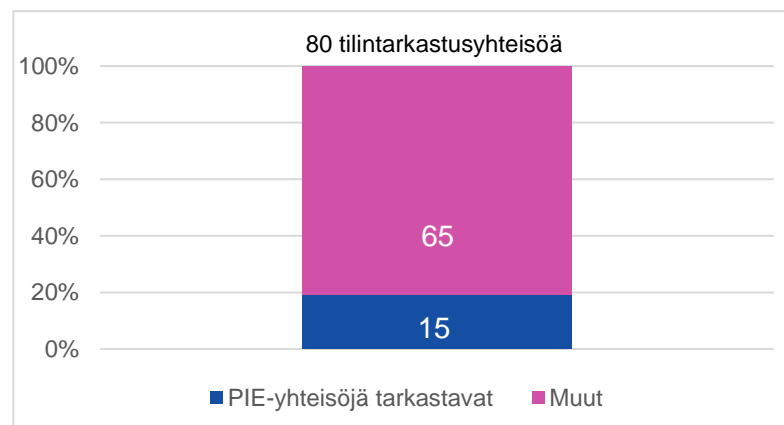
Tilintarkastusasiakkaista osa on PIE-yhteisöjä (*Public Interest Entities*) eli yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä. PIE-yhteisön määritelmä perustuu EU:n tilintarkastus-säädöksiin, mutta tarkka määritelmä kuuluu kansalliseen lainsäädäntöön. Suomessa kirjanpitolain (1336/1997) mukaan PIE-yhteisöjä ovat pörssiyhtiöt, luottolaitokset ja vakuutusyhtiöt.² PIE-määritelmä on sidoksissa voimassa olevaan sääntelyyn. Eri ajan-kohtina PIE-yhteisöihin on voitu lukea finanssisektorin erityislainsäädännössä säädet-tyjä muitakin yrityksiä (kansallisia PI-yhteisöjä), joita ovat esimerkiksi eläkekassat.

Selvityksen mukaan tilintarkastusten kohteena olevat PIE-yhteisöt jakautuvat Suo- mossa seuraavasti:

Kuva 5. PIE-tilintarkastusasiakkaat Suomessa

Selvityksen mukaan 15 tilintarkastusyhteisöllä Suomessa on tilintarkastusasiakkai- naan PIE-yhteisö tai PIE-yhteisöjä.

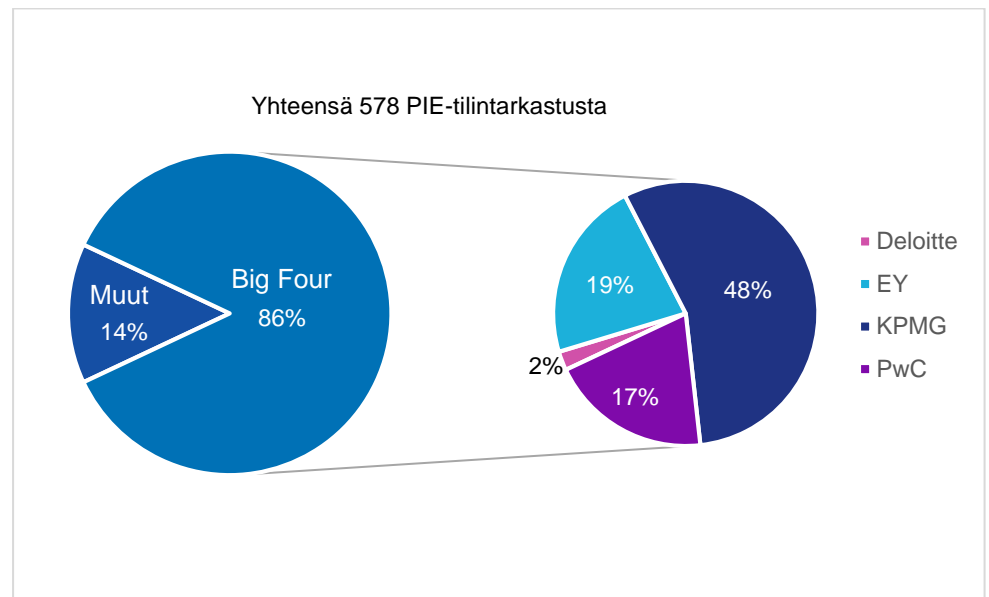

Kuva 6. PIE-yhteisöjä tarkastavat tilintarkastusyhteisöt

² Ks. tarkka määritelmä ja termit KPL 1:9.

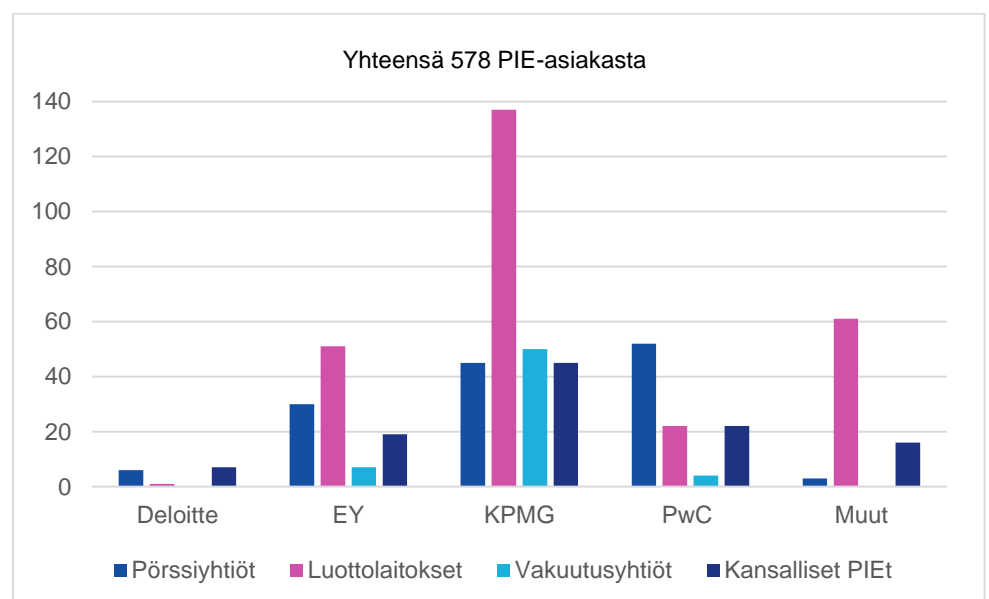
2.2. PIE-asiakkuuksien keskittyminen lukumäärän mukaan

Myös Suomessa PIE-tilintarkastukset ovat keskittyneet suurimmille tilintarkastusyhteisöille. Lukumääräisesti PIE-asiakkaiden lukumäärän mukaan laskettuna neljä suurinta (Big Four) pitää hallussaan 86 % PIE-tilintarkastustoimeksiannoista. Neljän suurimman kesken toimeksiannot jakautuvat epätasaisesti.

Kuva 7. PIE-tilintarkastusyhteisöjen markkinaosuudet lukumäärän perusteella

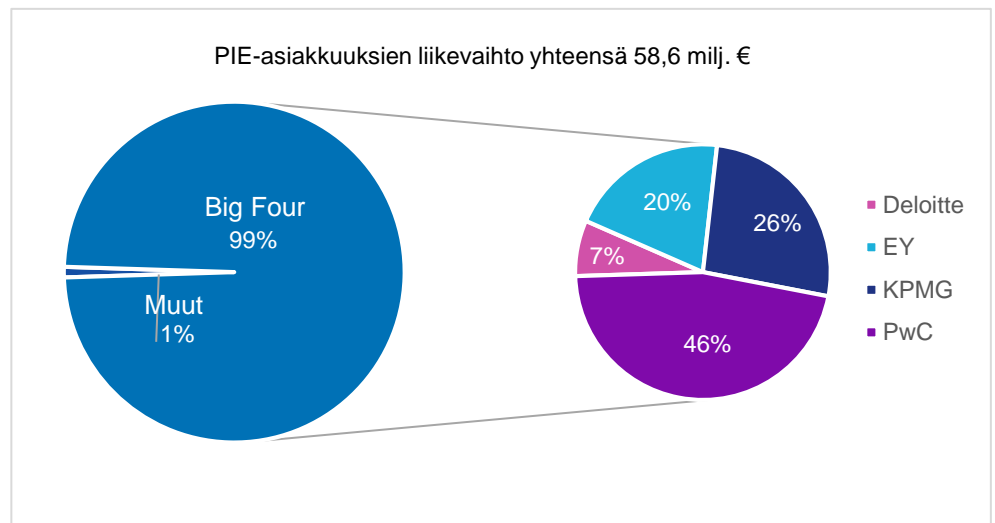
Selvityksen perusteella KPMG ja PwC hallitsevat pörssiyhtiöiden tilintarkastusmarkkinoita. KPMG:llä on selvästi enemmän luottolaitoksia asiakkanaan kuin muilla tilintarkastusyhteisöillä. Luottolaitoksissa on myös pieniä paikallispankkeja, joita suurten tilintarkastusyhteisöjen ulkopuolella toimivilla tilintarkastajilla on asiakkanaan.

Kuva 8. PIE-tilintarkastusasiakkaat yhteisöittäin

2.3. PIE-asiakkuuksien keskittyminen liikevaihdon mukaan

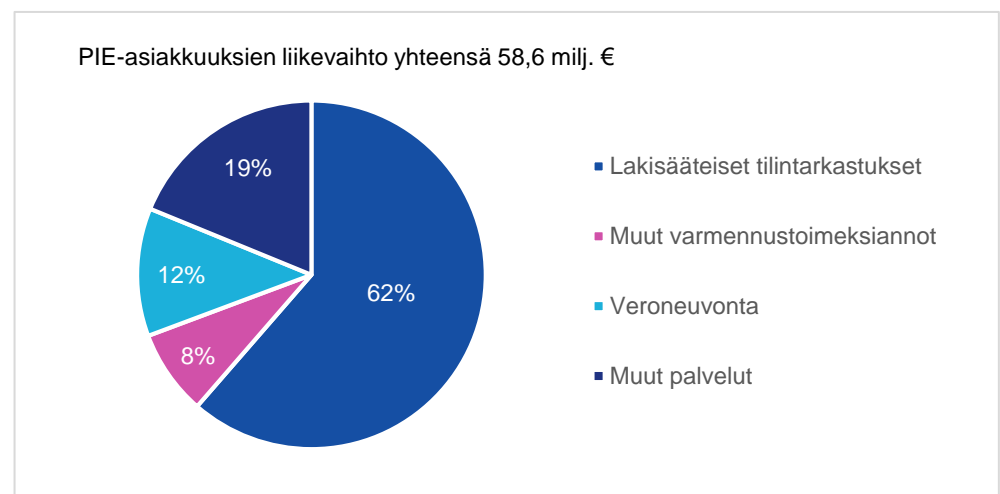
Tilintarkastusmarkkinoita voidaan tarkastella myös tilintarkastusyhteisöjen laskutuksen ja liikevaihdon avulla. Selvityksen yhteenvedon on liitetty PIE-sektorilla toimivien tilintarkastusyhteisöjen liikevaihtoa koskevat tiedot tilintarkastusyhteisöjen viimeisimmistä läpinäkyvyyskertomuksista. Liikevaihto käsittää tällöin koko asiakassuhteen eli lakisääteisen tilintarkastuksen ohella myös muista palveluista muodostunutta liikevaihtoa.

Kuva 9. PIE-tilintarkastusyhteisöjen markkinaosuudet liikevaihdon perusteella

2.4. Palvelujen jakautuminen PIE-asiakkuuksissa

PIE-sektorilla toimivien tilintarkastusyhteisöjen liikevaihto PIE-asiakkuuksista sisältää tilintarkastusyhteisöjen viimeisimpien läpinäkyvyyskertomusten mukaan lakisääteisen tilintarkastuksen ohella muita varmennustoimeksiantoja, veroneuvontaa ja muita palveluja. Näiden osuudet PIE-sektorilla toimivissa tilintarkastusyhteisöissä jakautuvat yhteenlaskettuina vastausten mukaan seuraavasti:

Kuva 10. PIE-asiakkuuksien liikevaihdon osa-alueet

3. Laaduntarkastukset 2015 PIE-sektorin tilintarkastusyhteisöissä

Selvitykseen liitettiin tilastoja, havaintoja ja päätelmiä PIE-toimeksiantoihin kohdistuvista laaduntarkastuksista, joita TILAn (Keskuskauppakamariin tilintarkastuslautakunnan) riippumaton laadunvarmistusryhmä oli tehnyt vuonna 2015. Laaduntarkastuksista ja niiden havainnoista kerrotaan [tilintarkastusvalvonnan verkkosivuilla](#).

TILAn laadunvarmistusyksikkö teki laaduntarkastukset 7 PIE-sektorin tilintarkastusyhteisössä vuonna 2015. Näissä laaduntarkastuksissa laadunvarmistusryhmä suoritti 19 toimeksiantokohtaista tarkastusta, joista 4 oli PIE-asiakkaiden tilintarkastustoimeksiantoja ja 15 muita tilintarkastustoimeksiantoja.

Lisäksi TILAn määräämät ulkopuoliset laaduntarkastajat (vertaistarkastajat) tekivät noin 300 muun kuin PIE-sektorin tilintarkastajan laaduntarkastusta vuonna 2015. TILA ja kauppakamarien tilintarkastusvaliokunnat määräsivät tilintarkastuslain nojalla kyseiset tarkastukset ja tekivät päätökset laaduntarkastusten tuloksista.

4. Vapaamuotoisia kommentteja tilintarkastusmarkkinoista

PRH:n tekemässä tilintarkastusmarkkinoita koskevassa selvityksessä vastaajilla oli mahdollisuus kommentoida tilintarkastusmarkkinoiden kehitystä myös vapaamuotoisilla kommentteilla. PRH sai vain vähän kommentteja. Kommenteissa muun muassa kiinnitettiin huomiota tilintarkastuksen tarjouskilpailujen joskus erikoisiin ehtoihin, jotka saattavat sulkea osan mahdollisista tarjouksen antajista muuten perusteettomasti tarjouskilpailun ulkopuolelle. Joissakin vastauksissa tuotiin esiin, että markkinaosuuskilpailu on jatkunut tiukkana. Hinnan merkitys tarjouskilpailuissa on edelleen suuri, mikä aiheuttaa vastausten mukaan huolta tilintarkastuksen riittävästä laadusta.